

Грыцько Коваленко.

Коваленко Григорій Олексієвичъ, сынъ козака, побачывъ світъ 24 січня р. 1868 въ присилку Лыпняхъ, у Переяславщини. Освitu здобувъ у фельдшерській школи въ Полтаві; 1886—90 р. служивъ фельдшеромъ на сели, а писля п'ять роківъ пры университетськихъ клиникахъ у Москви; теперъ мае службу въ міській управі въ Чернігові. Вперше надрукувавъ р. 1891 этнографични праці въ „Этнографическомъ Обозрѣнії“ та поезію въ „Зорі“. Творы Коваленка,—оповидання, поезії, розвидки литературно-исторични, популярні книжки для народа,—друкувались въ „Зорі“, „Дзвинку“, „Кіевской Старинѣ“, „Л.-Н. Вистныку“ та окремыми виданнями на Україні. Опричъ того, Коваленко выдає портреты українськихъ письменниківъ та историчныхъ діячівъ.

Народний письмі.

Оповидання.

дного святочного зимового дня зъ села прыйихавъ до мистечка кинно-полицейський урядныкъ Йовхимъ Галушка, що звавъ себе—Галушковъ зъ того часу, якъ служивъ у салдатахъ и бувъ тамъ вахмистромъ.

Його клыкавъ на щось до себе становий приставъ. Се ричъ звычайна: або десь выныкло „происшествіе“,—може що вкрадено,

то треба Галушку послати по гарячому слиду, бо винъ же на цилу округу найсправнійшій урядныкъ; або може зновъ накынуть на його яке здирство — гроши збирати на добродійни цили, — и се дило не страшне Галушци: не первынз.

Та сього разу чогось Галушка дуже смутный вышовъ одъ станового; въ задуми сивъ винъ на свои санчата и поволи поїхавъ до волости. Тамъ бувъ його давній прыятель, пысарь Лавринъ Чухрайло. Не сказати, щобъ були вони велыки та щыри прыятели,—въ наши часы мижъ поважными „діячами“ занадто щыра прыязнь тильки шкодыть; але одынъ другому не разъ ставали у помочи: якъ то кажутъ—рука руку мые.

На той часъ у „волосному правленію“ не було пысаря: рады святочного дня винъ дозволивъ соби спочыты дома. Галушка зъ досадою подумавъ, що йому сьогодни скризь не щастить, тыхенько соби вылаявся по давньому салдацькому звычаю й поїхавъ до пысаревої хаты. Хата була гарна, нова, комора рублена, собаки лыхи, ворота высоки,—усе якъ слидѣ буты у порядного господаря.

Пысарь Лавринъ Чухрайло самъ вышовъ обороныты гостя видъ собакъ: то була ознака особливого поважання й ласки до гостя.

Галушка поклавъ свої кобыли синця, накривъ іи ряденцемъ, а самъ пишовъ за пысаремъ до хаты. У хати було гарно, якъ у виночку: чисти лавки застелени кылымамы, два стильци, одынъ зъ березового дерева, другій плетений зъ лозы, и ще одно чорне крисло, позычене зъ волости; малюнки по стинахъ — портреты царивъ, війна зъ туркамы и т. и. Окремо прыбытый бувъ на стини „вичный календарь“, тежъ позыченый зъ волости; винъ вично ничего не показувавъ (а мавъ бы багато де-чого показувати), стоявъ тильки для окрасы; выгадавъ його якысь старый генераль и думавъ спасты Росію винъ усякыхъ лыхъ тымъ своимъ чудеснымъ творомъ.

Гостя прывитала у хати чепурна господыня, Чухрайлова жинка. Вона заразъ выйшла у кимнату, за нею пишовъ туды й пысарь, очевидно на пораду—чымъ витаты гостя. Вернувшись Чухрайло спытавъ,

— Шо жъ доброго чуваты, Йовхыме Корнійовычу?

— Доброго мало,—озвався той,—а бильше лыхого. Хиба вы не знаете нашої служби: де все добре, насы тамъ не треба. А тиль-

жы де що трапытесь лыже,—чи барана або гуску вкрадено, чы голову розбыто, ребра поломано, чы хто померъ наглою смертью,—заразъ туды скачы, пышы протокола... Отсе я тильки вернувшись изъ Бовчкова, тамъ якась хороба на волахъ прокынулася; а заразъ треба було йихаты до станового прыстача. Бидна кобыльчына зовсімъ охляла.

— Хиба й скотячи хоробы належать до вашои спеціальносты?—спытавъ пысарь.—Та й ѩо жъ воно за хороба,—може то инфлюенція?

— Вамъ усе жарты, Лаврине Потаповычу!—озвався Галушка.

— Та й вы жъ чогось сьогодни занадто серіозни, Йовхыме Корнійовычу; може вчора тее... загулялись трохи, та й не доспалы...

— Де въ биса! Ось становый загадавъ таку роботу, що якъ я родывся, хрестывся, то не чувавъ...

— Роботою насъ не здывуete!—гукнувъ Чухрайло.—Уже немає въ свити стильки роботы, якъ у волости, а проте не плачемо. Однои статистыкы до ста бисисивъ: скильки чого вродыло, скильки дощивъ було, скильки хорыхъ, померлыхъ, слипыхъ, кривыхъ, божевильныхъ и т. д., и т. д.

— То хиба жъ вы завсигды й правду про все те пышете?—спытавъ урядныкъ.

Пысарь зареготався.

— Се выгадалы! Се якъ бы правду пысаты, то треба побильшыты мою канцелярію розивъ у п'ять. Десь панамъ нема чого робыты, то воны статистыкы зъ насъ вымагаютъ. Але на биса имъ, скажить вы, знаты, що въ нашому сели позавчора бувъ дощъ и витеръ из-за Терешковой клуни, и що у насъ найбожевильнийша баба Онышыха, бо що тыжня позывається у волостному суди... Або зновъ про тепло та холодъ. Вы думаете, хочъ одынъ пысарь справди що-дня запысуе, яка була погода, скильки було тепла чы холоду? Йе йому часъ! Мынувъ мисяць, треба „видомость“ одсылаты, я заразъ и пышу за цилый мисяць, выставляю яку-небудь погоду на кожный день. Попередній пысарь, щобъ не вбрехатыся, було спершу подывыться у Брюсови „предсказанія погоды“, а тоди вже й пыше.

— Я жъ бо знаю,—каже Галушка,— що пысари, напр., у пашпортахъ, правды не показують. Колысь я узявъ пашпортъ у одного наймыта; тамъ написано, що винъ чорнявый, а нисъ у його,

губы и пидбориддя „обыкновенные“; а справди бувъ винъ руся-
вый и въ бидолахы нѣса зовсимъ не було ніякого...

— Се бувае!—засміявся Чухрайло.—Пашпорты у насть чышуть
хлопци-помичныки по заведеному звычаю, „по форми“, бо безъ
формы пысарчуки ничего не вміють. Та хочъ бы й якъ, по чимъ
мы знаемо, щоб пысаты, колы мы человека, бувае, зроду въ
вичи не бачылы? Жыве воно десь у чужій сторони змалку, а
прыпысане до нашои волосты и повынно у насть пашпорты браты.
Ну, и даемо, и пышемо у пашпорти усе, чого законъ вымагае...

— А то ще мени довелося разъ пашпорта бачыты,—сказавъ
Галушка,—а въ іому напысано: „особая примѣты“: выненъ Ку-
лябци грошей три рубли...

Обыдва засміяліся, а тоді Чухрайло промовыў:

— Отъ вы глузуете, и всі эъ насть глузують. А чы подумае
хто, видъ чого се выходыть, черезэ що мы не можемо, якъ вы
кажете, „правды пысаты?“

— Черезъ що жъ саме?—спытавъ Галушка.

— Та якъ же мы можемо що вдіяты эъ тією масою пысання,
эъ моремъ паперивъ? Вы тилькы подумайте: скилькы ѹе у Пе-
тербурзи и въ губерніи, и въ повити усякого начальства, и всі
воны працюють, выдають наказы, цыркуляры, формы; а якъ дійшло
дило до села, то хто имъ тутъ що зробыть?—опричъ волости,
бильшъ ни до кого звернутыся. До того ще въ мене—посемей-
ни и прызыви спыски, страховка, каса волосна, судъ, то-що.
А грошей на канцелярію нема. Черезъ те я мушу держаты абы-
якыхъ хлопцівъ, плачу одному 10, двомъ по 5 рубливъ на ми-
сіаць, одному 1 р., а ще два хлопци дурно роблять, учаться.
Теперь вы бачыте, черезэ що мы выдаемо такі пашпорты, че-
резъ що робымо таку статыстыку. А тутъ ище біда: инколы
може й хотивъ бы не збрехаты, але вымагають. Одного разу я
заповнявъ табліцу урожаю, прыслану эъ центральнага статыс-
тычнага комитету, и напысавъ тамъ, ѩо *полбы* у насть не сіють.
Такъ що жъ вы думаете,—табліцу ту мени вернено и сказано:
поставъ скилькы хочъ, абы було; а то ще начальство може буде
нарикаты, ѩо мы не вміемо людьмы орудуваты, не навчылы лю-
дей сіяты *полбу*...

— Ну, а колы бъ у програми поставлено було—чай, апельсыны,
бананы и т. и.?—спытавъ Галушка, сміочысь.

— Чай и бананы не произрастают у Российской империи,— теперь тильки почалы разводыты чай десь за Кавказомъ. Але колы бъ и си ричи стоялы у програми, то мы мусилы бъ показаты, напрекладъ, хочъ такъ: чаю вродыло у нашій волости по 50 пудивъ на десятыни, чы що.

Тымъ часомъ, покы воны размовляллы, Чухрайлова жинка спрягла на сковороди сальця, ковбасу, накраяла хлиба, дистала горилкы й вышнивкы, и все те поставыла на столи, а тоды заходылася гриты самсвара. Чухрайло нальвъ чарку, самъ выпывъ, гостеви давъ, тоды выпылы по другій, по третій и почалы заидаты.

— Ганяютъ и нашего брата,—озвався Галушка,—якъ хорты зайця. И хоча того, мовлявъ, пысання у насъ и не багато, такъ же намъ воно труднійше й дистается. Вамъ що? Вы люде зило пысьменни, вы зъ того хлибъ йисте; а нашъ братъ до того не звыкъ. И нищо мени такъ не дошкуляе, якъ ота капосна граматыка. Іи выдумавъ запевне якысь ворогъ людський... Ну, скажить вы, на вище вона здалася? Я вже помитывъ, що котрый, бувае, урядныкъ знае граматыку, той до службы не меткій и ледачый, отъ хочъ бы й Кузьма Дяченко—той, що въ Лопуховатому... Якъ доводыться мени подаваты рапорты становому, то винъ каже: „Ты, Галушковъ, дуже добрый урядныкъ, дисцыплину знаешъ и меткій зъ биса!“—Радый, кажу, старавтесь, ваше высокоблагородие!—„Ты мигъ бы досягты чогось крашаго, я тебе чоловикомъ зробывъ бы“.—По гробъ-жызни, кажу, вашій мылости дякуватыму.—„Но ты глумышся зъ граматыкы и пышешъ на-перекиръ усякымъ правыламъ...“ Що жъ я маю на те сказаты,—соромъ, та й годи! Але те все байдуже: прожывъ пивъ вику безъ граматыкы, а начальство за всігды мене хвалило; за заслуги маю ажъ два медали: одну далы ще въ війську, за усмыреніе азіятівъ, а другу тутъ. И лыха не сподивався, ажъ ось воно й прычепылося. Поклыкавъ мене становыі прыставъ, я й прыйхавъ отсе сьогодни. Винъ каже: „Ты у мене, Галушковъ, молодецъ!“—Радый, кажу, старавтесь, ваше высокоблагородие!—„Йе тоби робота,“—каже... Робота мени не страшна, хочъ бы й здырство яке. Хиба то не я про дававъ юбылейни альбомы просвітно-добродійного товарыства „борзой охоты“, зъ портретамы знаменыхъ псивъ и коней? Нагадавъ я про се становому, похвалывъ винъ мене ще разъ, а

тоди й каже: „Теперь инша робота: прыказано збираты народни писни. Збирай швыдче, а то бида буде“. А де жъ ихъ збираты,—на дорози никто не разгубывъ. Гей-гей! Мабуть, хоче начальство нашего брата вывирыты, чы добре мы свою службу справляемо, чы вже выкоренылы уси писни у своимъ окрузи. Подумавъ я такъ, та й кажу:—Краще прыкажить, ваше В—діе зибраты хочь и 25 р. на якый-небудь пам'ятныкъ.—„Ты дурень, Галушковъ,—каже винъ,—якъ не зберешъ писень за тыждень, то сидитымешъ пидъ арестомъ. Маршъ!“—У мене въ души похололо. Що жъ я робытыму? Колы бъ я не бувъ салдатомъ, то запевне плакавъ бы. Отсе зайихавъ до васъ, Лаврине Потаповычу, порадьте мени, поможить, батечку ридный! Вы чоловикъ пысьменный, вамъ доводыся зъ усякои напасты выплутуватысъ!...

— Се справди чудасія!—озвався Чухрайло.—То заборонялы людямъ спиваты, а теперъ подавай писень... Може то хотять зибраты уси народни писни до-купы та разомъ ихъ попалыты, щобъ не було...

Галушка сумно усміхнувся.

Чухрайлыха вже впоралася зъ самоваромъ и сила до гурту, на кинци ослона.

— А ну лышень, жинко, почастуй ще ты нась!—промовывъ Чухрайло.

Пылы и йилы, та все думалы й балакалы про ту нечувану напасть. Чухрайлыха надумала:

— Вы, Йовхыме Корнійовычу, пидить на вечорныци,—тамъ почуете и запышете багато писень, та ще жъ якыхъ хорошихъ!

— Дурна!—сказавъ Чухрайло.—Паны тыхъ писень не люблять.

— Се неможливо,—промовывъ засмучений Галушка.—Разъ черезъ те неможливо, що неблагопристойно; вдруге черезъ те, що якъ прыйду я на вечорныци, то никто писень не заспивае, а бувае, якъ темно, ще й стусанивъ та запотылышныкивъ на дають урядныкови,—вы жъ знаете, якъ нашего брата люблять! У-трете черезъ те, що парубки спивають тыхъ писень, що мы ихъ повынни выкореняты: що жъ намъ начальство заспивае? Хочъ сядь та й плачъ! Хочъ зъ души выколупы писень, хочъ самъ складай ихъ...

— А що вы думаете?—засміявся Чухрайло,—се добре дило—складаты писни.

— И доведеться,—сказавъ сумно Галушка,—вы жъ бачыте, що доведеться. Складавъ сякъ-такъ рапорты, донесенія, акты о происшествіяхъ, хочъ и безъ граматыки, а теперь выходыть— треба складаты писни...

— То й складайте. Се выгиднійше, нижъ урядныкомъ буты Прыйбаєте ще й славы, и грошей!

Галушка роздумувався. А Чухрайло казавъ дали:

— Отъ, напрекладъ, Шевченко—якои славы зажывъ соби складаннямъ писень!..

— Але винъ бувъ политычный,—додавъ Галушка,—и за те бувъ десь на засланню, чы може и въ каторзи...

— А може винъ, бидный, зъ нужды складавъ писни, якъ отсе й вамъ довелося, а комусь ти писни не вподобалыся—його заслалы...

— Га!—стрепенувся Галушка.—Колы бъ ще й соби у политычне не вскочыты, щобъ часомъ и мене не заслалы... Ни, цуръ йому,— не хочу ни славы, а ни грошей, колы бъ хоча на урядныцви вдержаться. Тильки де мени взяты писень, де?

— Невже вы хочъ у полку не спивали якыхъ писень?—озвавляся Чухрайлыха. Чухрайло й соби додавъ:

— Се вона правду каже—прыгадайте яку добру салдацьку писню, отъ и все.

Галушка подумавъ и сказавъ:

— Тямлю сю:

Какъ стояли на гряныци,
Вли булки, паляныци.
А въ Расцюшку прыйшли—
Сухарыка не знайшли...

— Выдно, такы вы хотите на засланню буты,—озвався Чухрайло.

Галушка злякався.

— А якъ же, - хиба можна таке про Росію казаты?

— А й справди... Заступы й спасы, Царыце Небесна...—пропшептавъ бидный Галушка. Ажъ питъ лывся зъ його одъ такого клопоту, а трохы й одъ вышививки.

Закыпивъ самоваръ. Чухрайло загадавъ жинци прыготовыты смачнійшого чого,—зъ лыповымъ цвітомъ, зъ ромашкою, щобъ запашный бувъ. Іще Чухрайло любывъ пыты чай зъ выш-

нивкою, прырадывъ се й гостеви. Сей напытокъ мавъ добрый вплывъ на обохъ: почалы жвавіше й веселіше балакаты.

А дали пысарь озвався:

— Выходыть, що ніякыхъ пысень пысаты й подаваты до начальства не можна, щобъ часомъ не вскочты у биду. Хиба вгадаешьъ, що тамъ начальство думае?

— А якъ же я ничего не напышу, то мене пидъ арештъ посадять!—каже Галушка.

— Такъ-такъ,—потвердывъ Чухрайло,— не можна ничего не напысати; щось напышить, абы хоча формально наказъ бувъ сповненый. А становому хиба не однаково, що вы напышете? Винъ перешле вашего рапорта дали зъ своею прыпysкою.

— Що жъ я напышу, що?

— Берить перо и пышить, що казатыму.

Чухрайло проказувавъ, а Галушка пысавъ (самъ писарь напысавъ бы далеко складнійше):

„По тщатыlnомъ дознаніи въ Райони оной Волости ныка-
кихъ Народныхъ Песень ныоказалось окримъ народного Гимна, и
Которій Гимнъ поють во прыличыстуючыхъ случаяхъ, Которыи
случай напримеръ: во-дни Тезомеництва, и биль вывешеній Хлагъ
на високому деревъ возли волосного правленія“...

Допысавши, Галушка скрыкнувъ:

— Се жъ чудесно, батечку ридный! Ты мене вызволывъ зъ
велькои биды. Я бъ такъ николы не прыдумавъ. Дозволь тебе
поцилуваты!

Якъ уже Галушка вылывъ частку своихъ радощивъ, то
Чухрайло промовывъ:

— Таке донесеніе, якъ не глянь, буде добрѣ: паны бачыты-
муть, що въ нашому райони поліція пыльнуе и выкореняе
шкодлыви писни, а натомисть прыщиплюе благонадежни, и що
въ нась добрѣ справляються торжественни дни... Ось побачыте,
колы не прыиде вамъ подяка за се видъ начальства. Тоди—вашъ
могорычъ!

— П'ять могорычывъ!—скрыкнувъ радый Галушка.

— Тильки бъ може далы выправыты донесеніе, бо воно, знаете,
не зовсімъ граматычно напысано.

— А хай ій бисъ, тій граматыци! Симъ лить макъ не родывъ, а голоду не було. Пивъ вику прожывъ я безъ граматыки, а биды не зневъ. Намъ треба дила пыльнуваты, а не граматыки.

Выпилы ще чаю зъ вышнивкою. Галушка звеливъ прынесты за свои гроши зъ шынку горилкы й вына. Зновъ пылы, радилы й цилувалыся. Галушка вже почавъ цилуватыся зъ Чухрайлыхою, и вона помитыла, шо Галушка цилуецца смашно. Ій подобався сей высокый, по военному вбраный урядныкъ. Частуючи выномъ чоловика, вона побачыла, шо винъ уже зовсімъ знемигся, очи йому злыпалыся; винъ тыхо та жалибно спивавъ:

Ой горе тій чайци,
Горе тій небози,
Що вывела дитокъ
Пры бытій дорози.

Чухрайло любывъ сю жалибну писню и мигъ разплакатысь, особльво, якъ бувъ п'яный.

— Ну й жинка въ тебе, Лаврине Патаповычу!—гукнувъ Галушка.

Вона справди була гарна,—розжеврилася, очи блышталы. Вона реготалася, крутылася и спивала:

Продай, мамо, два коровы,
Купы мени черни бровы—
На улыци стояты,
На козакивъ моргаты.

Ой смихъ та й публика—
Была жинка чоловика,
А матинка бороныла,
Ажъ кочергу изломыла...

Урядныкъ крутыўся биля неи, танцовавъ и бувъ уже самъ не свій. Помитывши тее, вона годи дуриты, сила на лави й за-спивала поважной:

Ой полеты, галко, де мій ридный батько;
Нехай мене одвидае, колы мене жалко.
Галочки немае, батечка не буде,
Ой десь мене, нещасную, на вики забулы...

Вона спивала жалисно, чуло, и Галушка, схыльвши голову, дывывшися палкымы очыма на неи.

— Страхъ не люблю, якъ баба голосыть!—гукнувъ Чухрайло, прочумавшись трохы.—Давай, брате, мы вдвохъ утнемо!

И воны почали: „Хвалы, душе моя, Господа... Пою Богу моему, дондеже есмъ... Не надійтесь на князи, на сыны челови-ческіи, въ ныхъ же нисть спасенія“...

— Охъ, годи, бо духу не стае,—озвався Галушка,—та щось мы въ одно не потрапымо, и сумна се писня...

Чухрайло кывнувъ головою на знакъ згоды й почавъ:

У Кыиви на рыночку
Пьють чумакы горилочку...

Отакъ воны спивалы та частувалыся, ажъ покы й ничъ зайшла. Чухрайло скоро звалыся й захрипъ. Урядныкъ почавъ збиратыся до-дому.

— Ночуйте вже въ насъ,—промовыла до його Чухрайлыха,—а то ще десь вовкы з'йидять, бо ничъ темна.—Вона засміялась, а Галушка спытавъ:

— Хиба вамъ жаль буде, якъ мене вовкы з'йидять?

— А то-бъ ни?—промовыла вона, сміючись.

Галушка хвалину стоявъ та дывывся на неи...

Винъ зистався ночуваты.

Другого дня, поснідавши и трошечки похмелывшись, пы-арь пишовъ рано до волосты, а урядныкъ перепысавъ своего рапорта й понисъ до станового.

За годыну винъ вернувся, ще сумнійший, нижъ учора.

— Ну, що?—спытала Чухрайлыха.

— Вылаявъ и побожывся, що прожене зъ урядницства, якъ не дистану за тыжденъ писень!...

Господыня, якъ могла, втишала и розважала гостя. Йому трохы видлягло видъ серця. Винъ уже не сподивався соби доброи порады видъ пысаря, тому пойихавъ просто до-дому, мынувшы волость.

Днівъ три Галушка йиздывъ то въ сей кинець своеи окру-ги, то въ другий—скрізь траплялышся „происшествія.“ А винъ усе думавъ про писни—и йидучы, и встаючи, й лягаучы. Ажъ змарнивъ, бидный. Въ кого просыты порады?

Ажъ ось винъ надумавъ. Винъ згадавъ про урядника Кузьму Дяченка у Лопуховатому—того самого, що вмивъ пысаты грама-

тычно, а до службы бувъ ледачый, у війську не бувавъ, мушtry не зазнавъ, „пунтыкивъ“ и артыкуливъ не учывъ. За те въ сїй справи—збиранни писень — якъ разъ мусивъ выгадаты щось путне.

У першый вильный день Галушка пойихавъ до Дяченка.

— Вы певно тежъ маєте наказъ збираты писни?—весело спытавъ Дяченко.

— Маю,—сумно видповивъ Галушка.—Выдно, прыйшовъ уже мени капутъ. У війську бувъ, самого полковника не боявся, на усмyreніе азіятитъ ходывъ, медаль за те маю; а тутъ ось—на тоби...

Дяченко зареготався.

— Тутъ немае ничего смишного!—промовывъ Галушка.

— Не журысь, брате! Якось то буде!—гукнувъ Дяченко.

— Гай-гай... я вже спробувавъ—подававъ рапорта, що въ насъ ніякихъ писень, окримъ гымну, немае; але становый вылаявъ мене и забожувся, що прожене зъ уряду, якъ не дистану писень.

Дяченко зновъ засміявся й каже:

— Идти на мисто, купить тамъ самого благородного писельника, дозволеного цензурою. Звидты мы выберемо по пари писень— и добре буде. Тоди вже запевне не вскочимо у биду. А такъ— кто його знае: напышешъ писню, а тебе въ холодну!

Галушка повеселійшавъ, заразъ пишовъ на торгъ, знайшовъ москаля, що торгує іконамы та книжкамы, и почавъ шукаты соби писельника. Выбравъ самого кращого—зъ рожевымъ малюнкомъ и зъ напысомъ: „Конфетка моя леденистая! Тысяча (можеть бытъ и менѣ) самыхъ модныхъ романсовъ, шансонетокъ и куплетовъ.“ Галушка подывывся ще й зъ другого боку и знайшовъ напысъ: „Дозволено цензурою. Москва, 188* г., Января 24.“

— Сього мени й треба!—подумавъ соби Галушка.

— Будьте благанадежны, гаспадинъ урядникъ,—озвався купець,—запрещеннаво товару не держимъ.

Винъ думавъ, що урядныкъ робыть „обыскъ“ його книжокъ.

— Та ни, мени отсього писельника треба,—сказавъ Галушка.

Купець и грошей не взявъ за книжку, и ще й радый бувъ, що такъ легко збувся поліції.

Якъ прынисъ Галушка писельныка, Дяченко переглянувъ його и сказавъ:

— Вы хочъ отсю запышить:

Деревенски мужики
Они просто дураки—
Лѣнтия.

Веревьюшки веревью...
Подлецы.

Пальцы рѣжутъ, зубы рвутъ,
Въ службу царскую не йдутъ—
Боятся.

Веревьюшки... и т. д.
Лежитъ Хрѣновъ на боку,
Куритъ трубку табаку—
Махорку.

Веревьюшки... и т. д.

Галушка бувъ радый, перепысавъ сю та ще одну писню, подякувавъ Дяченкови й зибрався до-дому.

— А вы мени у свій часъ у прыгоди станете,—казавъ Дяченко.—Якъ накынуть на мене яке здырство,—вы жъ знаете, що въ сій справи я неповоротный...

— Добре, добре!—озвався Галушка.—Якъ тильки що трапыться, то вы заразъ до мене. А нехай я лусну, колы видкажуся васть выручты.

Другого дня Галушка почавъ пысаты такого рапорта:

„Его високоблагородію Господину приставу З-го стана. Коннополицейскаго урядника Евхима Галушки Рапортъ. Симъ доношу Вашему Високоблагородію, что по тщатылномъ розиска-нію и строгому Дознанію въ районѣ ***ской волости оказались Народны Песни и Которіе Песни нижепоимынованыи дозволени Московскою цензурою 188* гда, Первая починаица Деревенски мужики которіи безпременно глупыи дураки Лыняца, веровки вютъ, зубы рвуть, Абы не йтить у Службу царскую, А которі Служивій верою правдою служить, и той вольготно лежить на боку и курить Табакъ хвабрыки Гаспадина хренова ..“ и т. д.

Дали Галушка напысавъ такымъ способомъ ще одну писню, та й повизъ до станового. Той перечитавъ, не вылаявъ, а тильки промовывъ:

— Ты, Галушковъ, завсигда у сварци зъ граматыкою!

Одлягло Галушци одъ серця. Колы тильки граматыка, то чортъ іи беры!

Прыставъ перепысавъ „писни“ рядкамы, щобъ вышло не-наче вирши, де-что выправывъ, щобъ краще було, й видиславъ до вышшого начальства, въ губернію. Тамъ ихъ ще разъ добрае вы-правлено й долучено до писень, зибранныхъ зъ цилои губерніі.

А за пивъ року вышла зъ друкарни „Справочная книга ***ской губерніи,“ и въ тій книзи, мижъ іншымъ, було надруковано бильше сотни „мисцевыхъ народныхъ писень,“ зъ передмо-вою и поясненнями одного вельмы освиченого и чыновного пана.

Поклыкавъ становый Галушку й каже:

— Зновъ тоби робота!

Галушка злякався, а про те промовывъ:

— Радъ стараться, ваше высокоблагородie!

— Мусышъ продаты отси книжкы.—И давъ Галушци десятківъ зо два прымирныківъ книжкы зъ писнями.

Галушка повеселішавъ.

— Зъ велькою охотою,—сказавъ винъ,—се мени не страшне!

Забравъ винъ книжкы, повизъ до-дому; по дорози продавъ одну книжку баби, що незаконно била полотно на майдани биля ричкы. Тоди згадавъ про Дяченка, що мабуть и йому на-кынулы продаваты, пойихавъ до його й сказавъ:

— Братику! Я николы не забуду, якъ ты мене зъ биды вы-зволывъ. Давай мени уси твои прымирныкы — я продамъ, а тоби гроши виддамъ.

— Бачу, що вдячнист та вирнист ще не зныклы на свити,— промовывъ Дяченко.

Тоди воны розгорнулы одынъ прымирныкъ книжкы, знайшли виддилъ свого повиту, знайшли й *свои* писни,—ихъ трудно було впизнаты, бо воны булы перероблени. До однои зъ ихъ, про *девенскіхъ мужыківъ*, було додано таке пояснення (подаемо въ переклади):

„Ся писня свидчыть, що добри наслідкы військовои реформы 1874 р. вже зробылы свій вплывъ на народъ, котрый уже бачить нерозумнистъ колышньюи неохоты до салдацькои службы. Заразомъ мы бачымо, якъ покращавъ и самый народній языкъ, наблыжывся до литературного. У съому факти мусяты знайты соби смертный прыговоръ де-яки дурни хохломаны чы украинофилы, що й доси марять про Запорожжя, шыроки штаны, гопакъ и горилку...“

1899.

